

Kommunal strategi for tilskotsordninga «Spesielle miljøtiltak i jordbruket» (SMIL) 2016-2020 for Voss kommune

Føremål

Tilskot til spesielle miljøtiltak i landbruket skal fremje ivaretakinga av naturen og kulturminneverdiane i jordbruket sitt kulturlandskap, og redusere ureining frå landbruket.

Målformuleringar

Tema	Målformuleringar
Kulturlandskap	Stimulere til at kulturlandskapet vert halde i aktiv drift i heile kommunen. Utnytte verdiane i kulturlandskapet i næringsssamanheng når det gjeld utvikling, produksjon og sal av varer og tenester i tilknytning til landbruket. Lokal matkultur og kulturlandskap skal setjast saman til heilskaplege opplevingsprodukt for reiselivet.
Biologisk-mangfald	Ta vare på det biologiske mangfaldet gjennom aktiv landbruksaktivitet, for å sikre det biologiske mangfaldet av artar.
Kulturminne og kulturmiljø	Ta vare på kulturminne som visar tradisjonsell bruk av landskapet som er skapt av dei som har livnært seg der, og såleis gje forankring i historia. Ta vare på verneverdige bygningar for næringsutvikling og historieforteljing.
Tilgjenge og friluftsverdiar	Kulturlandskapet skal vera ei kjelde til rekreasjon og oppleving, og såleis medverka til identiteten vår. Leggje til rette for auka tilgjenge for ålmenta i jordbruket sitt kulturlandskap ved tilgang til sti- og turvegnett, for å sikra samfunnet sitt behov for rekreasjonsareal.
Ureining og erosjon	Redusera avrenning frå jordbruket som belastningar for vassdrag, drikkevatt og fjord. Vassførekomstar skal ikkje måtte nedklassifiserast til dårlegare status som følgje av avrenning frå jordbruket.

Overordna planar/regelverk

- Forskrift om tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket, med Rundskriv 2015-17
- Rapport-nr. 6/2006: Miljøvirkemidler i landbruket
- Nasjonalt miljøprogram 2012
- Regionalt miljøprogram for jordbruket Hordaland 2013-2016
- Regional plan for vassregion Hordaland 2016-2021

Kommunale planar som gjev føringar for strategien

- Kommuneplanen 2015-2026
- Strategisk næringsplan 2015-2018
- Plan for idrett og friluftsliv 2014-2017
- Kommuneplan for kulturminne i Voss 2004-2007
- Kulturplan for Voss kommune 2015-2025
- Viltet i Voss. MVA-rapport 2/2013

Tematiske prioriteringar av ordningar/tiltak

Oppsettet følger oppbygginga i Forskrift om tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).

A. Tiltak som tek i vare og legg til rette for biologisk mangfald

Omfattar tiltak som fremjar biologisk mangfald gjennom å ta vare på ville plantar og dyr i kulturlandskapet på gamal kulturmark. Tiltaka skal bidra til å bevare livskraftige bestandar og oppretthalda leveområde for ville plantar og dyr i eller i tilknytning til kulturlandskapet. Aktuelle tiltak kan vera etablering, istandsetjing, utbetring og skjøtsel av område og landskapselement på gamal kulturmark, som tek i vare leveområde for plantar og dyr. Viktige landskapselement for biologisk mangfald er bekkar, vassvegar og vassmiljø, elvelandskap, edellauvskog, urterike og kalkrike slåtteenger, naturbeitemarkar, kantsoner, våtmarksområde, stølsvollar og beiteenger. Lista er ikkje uttømande.

Prioriterte tiltak er:

1. Areal

Restaurering av artsrik slåttemark som har vore i langvarig hevd gjennom regelmessig slått. Gjødsling og jordarbeiding må ikkje ha vore praktisert. Areala skal etter restaureringa skjøttast i samsvar med retningslinjer fastsette av Fylkesmannen, og skal verte registrerte i www.naturbase.no. Restaurering kan t.d. vere rydding av tre og buskar, rot-fjerning, fjerning av avfall, steinar, strø og mosetuer, og innsåing.

Restaurering og inngjerding av artsrike, biologisk verdifulle beiteareal som har vore i langvarig hevd utan nemnande gjødsling eller jordarbeiding, t.d. haugar og tørrbakkar. Areala skal etter restaureringa skjøttast i samsvar med retningslinjer fastsette av Fylkesmannen, og skal verte registrerte i www.naturbase.no som "naturbeitemark", "hagemark" eller "strandeng".

2. Styvingstre.

Restaurering av gamle og etablering av nye styvingstre på innmark eller utmarksbeite som er i drift.

B. Planlegging og tilrettelegging av samarbeid om fellestiltak

Omfattar tiltak for å få ei meir heilskapleg og samordna innsats, og prosessar som sikrar breiast mogleg involvering og forankring i miljøarbeidet.

Prioritert tiltak er:

1. Utarbeiding av beitebruksplanar som leier fram til konkrete fellestiltak.
2. Utarbeiding av skjøtels-/forvaltings-/kulturlandskapsplanar som leier fram til konkrete fellestiltak.

C. Tiltak som tek i vare kulturminne og kulturmiljø

Omfattar tiltak som vedlikehald, istandsetjing, bevaring og planlagt bruk av automatisk freda, verneverdige bygningar, kulturminne eller kulturmiljø. Kulturminne er alle spor etter menneskeleg verksemd i vårt fysiske miljø, også lokalområde som det er knytt historiske hendingar, tru og tradisjon til. Eit kulturmiljø er eit område der kulturminne går inn som ein større heilskap eller samanheng. Alle kulturminne frå før 1537, og bygningar frå før 1650, er automatisk freda. Andre kulturminne kan fredast ved spesielt vedtak.

Aktuelle verneverdige bygningar er buer og loft, glasstover, handelsstader, husmannsplassar, klyngetun, loft, løer med høy- og kornbrot/stall, rekkjetun, røykstover, smier, stølsmiljø, vassdrivne sager, vognhus, tømra hus, utløer og vårflorar. Aktuelle kulturminne og kulturmiljø er bakkemurar, eldhus, fangstinnretningar, gjerder, gravrøyser/-haugar og helleristingar, hellerar, hustufter, ishus, jernvinner, kai-anlegg, kaldeholer, kolmiler, korntørker/tørkestover, kraftstasjonar, kvernhus, laksegiljer/lakseskjær/andre fiske- og fangstinnretningar, løypestrengar, mjølkeramper, møller/stampehus, namnesteinar, naust, oppgangssager, rydningsrøyser, smier, stabbesteinar, stabbur, stamper, steinbuer, steingardar, stemmer, stølshus, steinstolpar, torvtak, troskykkjer, tufter, uteløer, vardar og vårflorar. Lista er ikkje uttømande.

Prioriterte tiltak er:

1. Restaurering av kulturminne på innmarksareal i område regulert etter Plan og bygningslova som spesialområde eller omsynssone "kulturmiljø".
2. Restaurering av verneverdige bygningar i kulturmiljø:
  - Gamle landbruksbygg som skal takast i bruk til ny næring eller som inntektskjelde
  - Stølsmiljø
  - Klyngetun, rekkjetun, husmannsplassar, handelsstader
  - Automatisk freda gravminne og gravfelt på innmarksareal
  - Steingardar på innmarksareal, som er minst 75 cm høge
  - Restaurering av verneverdige byggverk knytt til særskilde driftsformer i kommunen
3. Bruk av hesjing som tradisjonell driftsform
4. Tiltak som gjeld andre verneverdige bygningar

D. Tiltak som tek i vare gamal kulturmark

Omfattar tiltak som tek i vare kulturellt plante- og dyreliv, biologisk mangfald og landskapsbiletet knytt til gamal kulturmark som beitehagar, beitemark, einerbakkar, frukthagar, hasselskog, bjørkehagar, kantsoner/kantslått, styvingslandskap, elvesletter, nyttehagar, tørrenger, stølsvollar og utslåtter. Aktuelle tiltak kan vera istandsetjing og skjøtsel gjennom beiting, slått, styving eller anna hausting av gamal kulturmark i inn- og utmark.

Prioriterte tiltak er:

1. Restaurering og inngjerding av gamle innmarksbeite. Tiltak i område som er nemnde i naturtypekartlegginga av Voss kommune.
2. Tiltak skildra i beitebruksplanar.

E. Tiltak som legg til rette for større tilgjenge og auka opplevingsverdi i landskapet

Omfattar tiltak som aukar moglegheita for rekreasjon og friluftsliv i jordbruket sitt kulturlandskap, gjennom å leggja til rette for ferdsle til fots, og opplevingar. Aktuelle tiltak kan vera rydding av samanhengande sti- og turvegnett i tilknytning til vegar i kulturlandskapet, som forenkler tilkomsten til utmark og strandsoner. Viktige ferdselsstiar er (alfabetisk oppsett): Driftevegar, ferdselsvegar, kongevegar, kulturlandskapsløyper, kyrkjevegar, postvegar, sleper, støls- og buførevegar, trapper.

Prioriterte tiltak er:

1. Tiltak som førebyggjer konflikhtar mellom landbruk og ålmenta: Styving av ferdsel som t.d. sjølvlukande grunder og gjerdeklyv.

2. Tiltak i område der det er gjort eller planlagt andre skjøtselstiltak.
  - Rydding av stiar som gjev tilgjenge til natur- og friluftsområde.
  - Merking og skilting av stiar for ålmenta i kulturlandskapet.

F. Ureining og erosjonstiltak

Omfattar tiltak som reduserer risikoen for erosjon på jordbruksareal, som reduserer avrenning av næringsstoff frå jordbruksareal, eller som reduserer ureinande utslepp frå jordbruket til jord, luft og vatn.

Prioriterte tiltak er:

1. Bygningsmessige miljøtiltak.
2. Utbetring og supplering av hydrotekniske anlegg.

Val av særskilde tema-år:

Det kan vere aktuelt å prioritere særskilde årlege tema innanfor ramma av strategien for bruken av SMIL-midlane. Dette vil verte gjort i samarbeid med faglaga i landbruket, og på bakgrunn av t.d. særskilde prioriteringar signalisert frå fylkesnivå. Tilskotsordninga kan sjåast i samheng med pågåande regionale utviklingsprosjekt i fylket, som er knytte til kulturlandskap, kulturminne og bygningsarven.

Døme på pågåande regionale prosjekt er

- ny bruk av gamle landbruksbygg
- prosjekt Landskapsparke i Hordaland
- handlingsplan for slåttemark og kystlynghei
- utvalde kulturlandskap

Planlagd aktivitet for auka satsing/søknadsmengd

Gjennom samarbeidspartar internt og eksternt: Landbruksrådgjevinga, Bondelag, Bonde- og småbrukarlag, Hagebrukslag, Hardanger og Voss folkemuseum, kommuneplanleggjaren, folkehelsekoordinatoren, turlag, helselag, idrettslag, bygdekvinnelag, bygdelag, Fylkesmannens Landbruksavdeling og Vannregion Hordaland.

Informasjonsarbeid, t.d. mark dagar og infokveldar.

Arbeide for å kople aktive jordbruksføretak og eigarar av viktige miljøverdiane der drifta er lagt ned, slik at desse verdiane kan bli skjøtta.

Økonomiske verkemiddel

Tendensane dei siste åra

I perioden 2010-2015 har Voss kommune fått fylgjande tildeling av tilskotsmidlar frå Fylkesmannen i Hordaland:

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sum løyving	800 000	800 000	780 000	1 200 000	1 100 000	850 000

2015 er einaste året der kommunen ikkje har klart å tildele heile tilskotssummen som kommunen hadde fått til rådvelde. Dette skuldast i hovudsak den nye reglen som seier at berre føretak som har høve til å søkje produksjonstilskot, jamfør forskrift om produksjonstilskot, kan søkje om smil-midlar.

Satsingsområde framover i perioden

Restaurering av slåttemarkar og biologisk verdifulle beite. Restaurering av kulturminne på innmarksareal, eller i område regulert etter Plan og bygningslova som spesialområde eller omsynssone "kulturmiljø".

Forventa trong for økonomiske verkemiddel

Stipulert trong for nye SMIL- midlar for tilskotsåret 2017 er kr 300 000 til kulturlandskapstiltak, kr 600 000 til restaurering av gamle bygningar og kr 100 000 til ureiningstiltak/andre tiltak. Det er elles forventa ein trong for 10 % årleg auke av tildelte SMIL-midlar i tidsrommet for strategien, 2016-2020.

Søknadsfrist

Søknadsfrist for søknad om tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket er 1. mai, og eventuelt ein ny frist 10. september dersom det er ubrukte midlar.

Retningsgivande tilskotssatsar for berekning av SMIL-kostnader

MILJØTEMA	TILTAK - døme	Tilskots- % inntil	Maks. kostnad pr. eining, eller reell kostnad
Biologisk mangfald	Restaurering slåttemark Restaurering artsrikt beiteareal	100 %	Kr 2 500 pr. daa
	Gjerding		Kr 100 pr. meter
	Styving	70 %	Inntil kr 500 pr. tre
Fellestiltak: Planlegging og tilrettelegging		70 %	Vert fastsett etter konkret vurdering frå kommunen i den einkilde saka
Kulturminne, kulturmiljø, freda bygg	Steingardar Freda gravminne, gravfelt	70 %	Kr 1 800 pr daa
	Stølsmiljø Naustmiljø Klyngetun, rekkjetun Handelsstader Husmannsplassar	70 %	
	Hesjing		
Gamal kulturmark	Restaurering av beite	70 %	Inntil kr 2 500 pr. daa
	Gjerding		Kr 100 pr. meter
Verneverdige bygg		70 %	
Tilgjenge, opplevingskvalitet	Stirydding Skilting Gjerdeklyv Ganggrind	50 %	
Ureining	Bygningsmessige miljøtiltak	20 %	
	Hydrotekniske anlegg	70 %	
	Erosjonsutsette produksjonsareal Økologiske rensetiltak	70 %	

Timesatsar: Manuelt arbeid kr 250 pr. person
 Eige utstyr, tillegg: Arbeid traktor kr 100
 Arbeid gravemaskin kr 200
 Manuelt arbeid med motorsag kr 275 pr. person
 Innleigd hjelp: Faktisk kostnad etter faktura